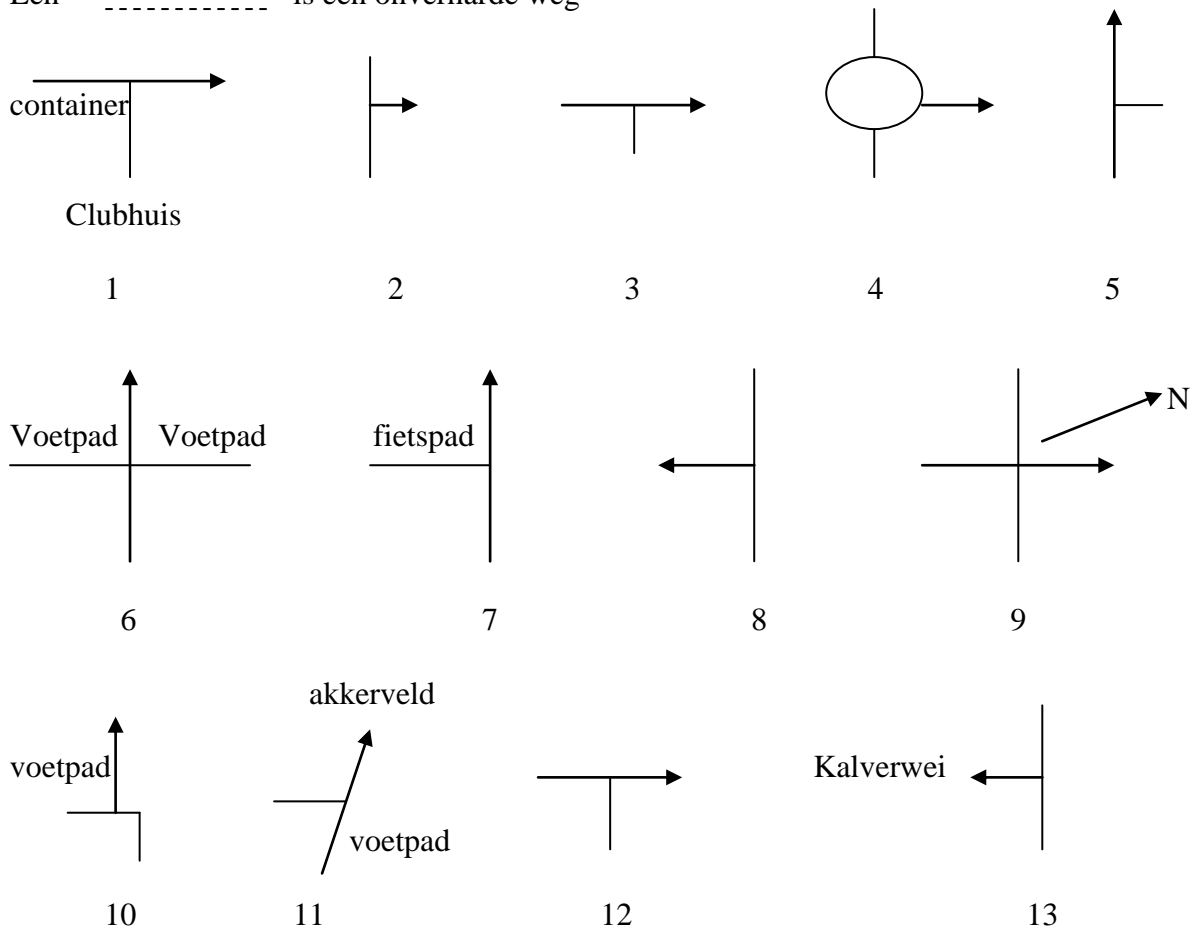

Wandeltocht

Ongeveer 20 kilometer door de omgeving.

Een ————— is een verharde weg
Een - - - - - is een onverharde weg

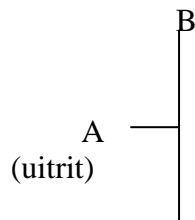
Bavel

De herkomst van de naam Bavel is niet geheel duidelijk. Deze is een samentrekking van Bavo en lo en betekent dus bos van Bavo. Dat het zou gaan om Sint-Bavo is verre van zeker. Dat het betrekking zou hebben op een bezit van de Sint-Baafsabdij te Gent is nimmer aangetoond, hoewel deze abdij wél bezittingen in nabijgelegen plaatsen als Zundert en Rijsbergen heeft gehad. De betreffende Bavo kan echter ook een eigennaam geweest zijn van een boer of ander onbekend persoon.

De eerste vermelding van Bavel stamt uit 1299. In dit document werden inkomsten van de parochie van Gilze en de Abdij van Thorn geregeld. Hierin werd vermeld dat ook de inwoners van Bavel tienden moesten afdragen. In 1317 werd Bavel een zelfstandige parochie, die afgesplitst werd van die van Gilze. Bavel was ooit een zelfstandige heerlijkheid, maar werd uiteindelijk deel van de Baronie van Breda. Een dorp met een echte kern is Bavel lang niet geweest. Het bestond veeleer uit een aantal verspreid liggende buurtschappen met een kerk. Er was sprake van ontginningen en reeds in de 16e eeuw werd een deel van de heide met bos beplant. Uiteindelijk werd na 1900 het bos weer in landbouwgrond omgezet. Bavel was toen een straatdorp dat geleidelijk meer woningen ging omvatten. In de jaren na 1960 kwam Bavel in toenemende mate onder invloed van verstedelijking. Autowegen werden aangelegd en uiteindelijk kwam Bavel vlak bij een autowegknooppunt te liggen en werd aan twee zijden door snelwegen ingesloten. Ook kwamen er woonwijken en groeide Bavel uit tot een echt

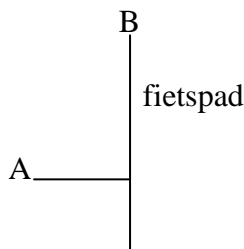
dorp. De voorlopig laatste wijk is Nieuw Wolfslaar, die in het eerste decennium van de 21e eeuw werd gebouwd, echter van het dorp afgesneden door de A27.

Bavel is nooit een zelfstandige gemeente geweest. Vanouds behoorde het tot de schepenbank Ginneken en Bavel. In de periode vóór 1942 behoorde het eveneens tot de gemeente Ginneken en Bavel. In dit jaar werd de plaats Ginneken door de gemeente Breda geannexeerd, waarna het restant van de gemeente in de nieuwe gemeente Nieuw-Ginneken opging. Deze gemeente werd bij de gemeentelijke herindeling in 1997 opgeheven, waarna Bavel bij Breda werd gevoegd.

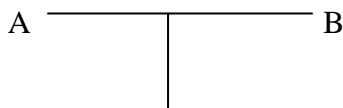
Uit welk jaar stamt de eerste vermelding van Bavel?

- A. 1317
- B. 1299

Hoe heet de laatst gebouwde wijk van Bavel?

- A. Het Leeuwenhart
- B. Nieuw Wolfslaar

Tot welke gemeente behoort Bavel nu?

- A. Ginneken
- B. Breda

Eikberg

“Het woord ‘berg’ betekent hier niet meer dan ‘lichte verhoging in het terrein’. Eikberg is dus een zanderige hoogte, beplant met eiken.

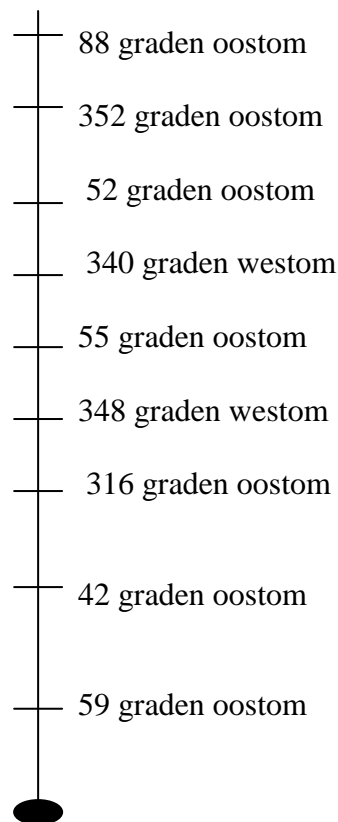
In 1840 had Eikberg 18 huizen met 73 inwoners.

Tegenwoordig heeft Eikberg ca. 10 huizen met ca. 25 inwoners.

Reeds in de 16e eeuw stonden hier tal van, vooral kleinere, boerderijen. “De ‘lichte verhogingen in het terrein’ waren bijzonder geschikt voor het ontstaan van een buurtschap.

Nog steeds zijn Bol- en Eikberg kleine concentraties van soms eeuwenoude boerderijen. De

Eikberg is vanouds een kruispunt van wegen. De belangrijkste route loopt van Ginneken over de Roosberg en Eikberg naar Gilze. Vanaf de Eikberg kon men via de Woestenbergseweg en dwars over het huidige landgoed Valkenberg naar Chaam. Een andere weg liep via de Eikbergseweg naar de Bolberg, Dorst of Molenschot. De huidige Brigidastraat was slechts een voetpad van de Eikberg naar de kerk in Bavel. Door de groei van het reizigersverkeer in de 17e eeuw ontstonden er bij deze kruising van wegen twee herbergen met eigen bierbrouwerij”. De brouwerijen zijn in de eerste helft van de 19e eeuw opgeheven. Als gevolg van de Vrede van Munster, waarin de protestanten een prominente rol in ons land kregen toebedeeld ten koste van de katholieken, moesten de inwoners van Bavel van 1672 tot 1809 kerken in een ‘kerkschuur’ op het Kerkeind. De kerk was gedurende die tijd namelijk in het bezit van de protestanten. Na die tijd mochten de katholieken in hun oude kerk terugkeren.

Bolberg

“Verklaard als samenstelling van berg ‘hoogte’ en bol ‘mul, dor’, of anders bol als benaming voor onkruid, met name nachtschade en korenbloem”

In 1840 had Bolberg 7 huizen met 101 inwoners (dat is gemiddeld ruim 14 mensen in 1 huis, ook voor die tijd extreem veel, gemiddeld in die tijd was 6 tot 10 mensen in 1 huis).

Tegenwoordig heeft Bolberg ca. 10 huizen met ca. 25 inwoners.

Tervoort

“Betekent; plaats bij de voorde ‘doorwaadbare plek’, namelijk in de Gilzewouwerbeek, een zijriviertje van de Mark” (1).

“Voorden vormden de doorgangen op de kruising van wegen en waterlopen. Rivieren en beken waren in de late Middeleeuwen nog moeilijk te passeren plaatsen, daar bruggen veelal nog niet aanwezig waren. Voor een goede voorde was het nodig dat de bodem van de waterloop ter plekke hard was: men moest er immers met karren door kunnen rijden, zonder dat de kar vastraakte of – nog erger – omsloeg. Zo waren er diverse voorden die met stenen waren belegd - de Steenvoorden – en de voord door de Eem waaraan Amersfoort zijn naam ontleent, was met eiken stammetjes belegd. De meeste voorden waren in de 19e eeuw verdwenen, een enkele rechte zijn bestaan nog tot in de 20e eeuw, bijvoorbeeld die bij de Prinsenhoef te Hulten en die door de Weerij bij Overa. Soms heette een voord kortweg de Voord. Aan een dergelijke naam dankt het gehucht Tervoort onder Bavel zijn naam”

Statistische gegevens

In 1840 had Tervoort 17 huizen met 118 inwoners.

Tegenwoordig heeft Tervoort ca. 10 huizen met ca. 25 inwoners.

Herontwikkeling Bavelse Berg

De ten noorden van Tervoort gelegen vuilstort Bavel, zoals deze doorgaans in de media werd genoemd, hoort geografisch eigenlijk bij de buurtschap Tervoort. Op deze vuilstort is tussen 1967 en 1992 onafgebroken (huishoudelijk en industrieel) afval gestort. De stort dateert uit de tijd dat er nog geen afvalscheiding plaatsvond, dus er ligt gft-afval, chemisch afval, papier en onbruikbaar afval van allerlei aard. De berg steekt 29 meter boven de grond en volgens de overlevering 70 meter onder de grond (het is een voormalige leemwinningsput). In totaal ligt er 6,4 miljoen ton afval op een oppervlakte van 40 hectare. In de buik van de berg is door de permanente rottingsprocessen methaan ontstaan. De Grontmij, eigenaar van de berg, heeft een fijn vertakt net van leidingen aangelegd om het methaan af te voeren. Dat gas wordt opgevangen en verkocht. Het regenwater uit de berg wordt opgevangen, anders zou de deklaag (van een meter dik) gaan eroderen. Over het vuilnis ligt een laag folie, die is dichtgeschroeid. Daar overheen ligt een laag zandbetoniet, een soort klei. Die is natgemaakt en daarna ondoordringbaar geworden. En weer daarover ligt een laag dekzand van een meter. Dat proces moet over vijftig jaar nog eens worden herhaald.

De Bavelse Berg wordt de komende jaren omgevormd tot een vrijetijdspark met o.a. kantoren, detailhandel en een evenementenhal.

Vervolg route

Ga vanaf hier richting de stoplichten.

Steek hier over. Steek het plein recht over en loop verder. Je komt nu bij een spoorwegovergang. Deze steek je over. Je loopt rechtdoor. Bij de kapel ga je linksaf.

Dorst

De naam Dorst zou afkomstig zijn van Dornt, wat zou verwijzen naar de meidoorn, die als veekering en perceelafscheiding werd gebruikt.

Een andere verklaring is dat het een samentrekking van De Horst zou zijn.

Dorst werd voor het eerst vermeld in 1290, vervolgens in 1323 en daarna regelmatig. Willem van Duivenvoorde werd in 1325 heer van Oosterhout en daarmee ook van Dorst.

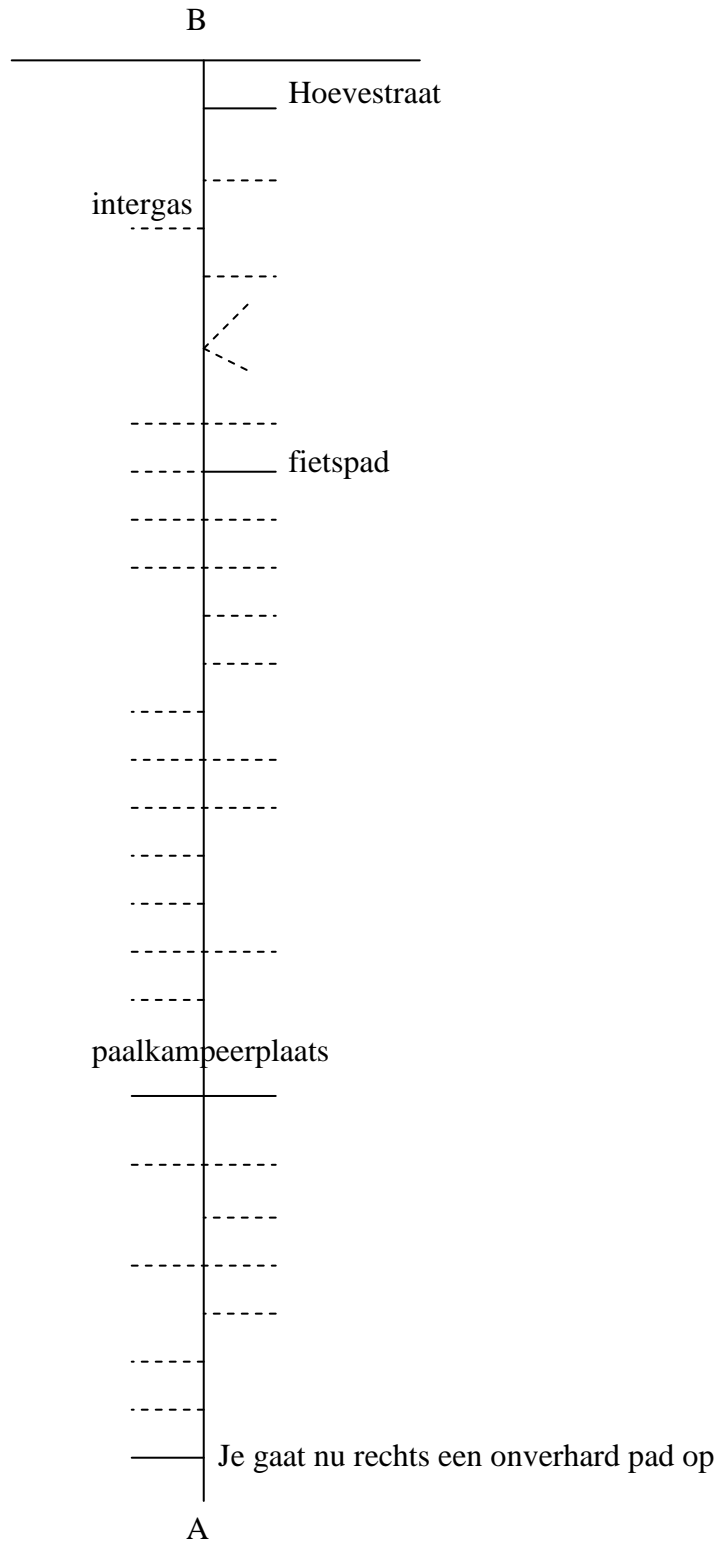
In 1511 werd voor het eerst melding gemaakt van een kapel in Dorst. Deze kapel was aan de Heilige Drievuldigheid gewijd. Ze moest in 1648 worden gesloten en raakte in verval. In 1675 konden de katholieken een schuurkerk in gebruik nemen. In 1689 werd een Marcoenreliëk aan deze kerk geschonken, waarop Dorst zich als bedevaartplaats ontwikkelde. In 1835 werd een waterstaatskerk tegenover de kapel gebouwd. De kapel werd afgebroken. In 1912 werd ook de waterstaatskerk afgebroken en de huidige Sint-Marculphuskerk gebouwd.

Dorst was arm: ten noorden lag een schraal heidegebied en in het zuiden vond men een moerassig gebied, het Goor genaamd. Om in het levensonderhoud te voorzien legde men zich toe op de geitenfokkerij. Geiten leverden ook melk, die voor de gezondheid van de boeren en hun kinderen van groot belang was.

In 1888 werd de Seterse Heide aangewezen als waterwingebied en in 1894 kwam er waterleiding. De spoorlijn langs Dorst werd in 1867 geopend, maar Dorst kreeg geen station. Van 1908 tot 1930 was er echter een stopplaats voor de treinen. Ten noorden van de spoorlijn, aan De Vliert 20, lag een steenfabriek. Deze werd opgericht in 1899 door Frans Oomen. Ze bezat een ringoven en produceerde 5 à 6 miljoen stenen per jaar. Enige tijd functioneerde er ook een dakpannenfabriek. De steenfabriek werd na enige tijd leegstand, gesloopt in 2010. In 1931 vestigden de Franciscanessen van Etten zich in Dorst. Zij verzorgden een bewaarschool en het onderwijs voor meisjes.

Reeds vóór de Tweede Wereldoorlog kwam het toerisme op. Vooral het in de Boswachterij Dorst gelegen Natuurbad Surae trok mensen. Er kwamen ook eenvoudige groepsaccommodaties, kamphuizen genaamd. Deze zijn alle buiten gebruik geraakt.

De Vredeskapel dateert uit 1955. Het is een vierkant gebouwtje met tentdak, ontworpen door Jac Kreijtkamp. Het is gewijd aan de Heilige Maria, waarvan zich in de kapel ook een beeld bevindt. De kapel raakte echter in verval, maar werd in 1978 gerestaureerd. Toen kwam er ook een plaquette die herinnerde aan de Poolse soldaten die vielen bij de bevrijding van Dorst op 29 oktober 1944.

Bij paddenstoel 20843/001 ga je rechtdoor.

Bij paddenstoel 20835/001 ga je linksaf (Kalbergseweg)

Vervolgens blijf je heel lang rechtdoor lopen (je volg het fietspad). Je komt nu bij een zandvlakte die het "Cadettenkamp" wordt genoemd. Hier blijf je het fietspad volgen. Bij paddenstoel 20844/001 moet je linksaf.

Oosterhout

De naam Oosterhout zou verwijzen naar het feit dat de plaats ten oosten ligt van het nog bestaande kerkdorp Den Hout.

Oosterhout wordt voor het eerst genoemd in een oorkonde uit 1277 maar het is veel ouder. Reeds in de prehistorie lag er een keten van kleine nederzettingen op de noordrand van de Brabantse zandgronden. Veel verder naar het zuiden lag het door heide omgeven dorp Dorst. Een van deze nederzettingen, Middewijk genaamd, groeide uit tot de kern van de huidige gemeente die bestuurd werd door een schepenvank met de schout als voorzitter. In Middewijk stond ook de aan Sint-Jan de Doper gewijde parochiekerk die in het bezit was van de geestelijke ridderorde van de Tempeliers, later de Johannieters. De romaanse kerk werd in de 15e en begin 16e eeuw vervangen door de huidige laatgotische kerk met niet-afgebouwde toren. In 1625 werd de kerk in brand gestoken tijdens het beleg van Breda. Den Hout had een voor reizigers bestemd gasthuis dat ten tijde van de Tachtigjarige Oorlog verdween. De kapellen van Dorst en Den Hout kregen aan het eind van de achttiende eeuw de status van parochiekerk.

Vanaf 1321 verwierf Willem van Duivenvoorde in fasen Oosterhout. Hij heeft mogelijk gewoond op de burcht Kasteel Strijen. Dit kasteel is in 1573 door Spaanse soldaten in puin geschoten tijdens de Tachtigjarige Oorlog en daarna gesloopt. Van het kasteel rest nog een deel van een hoektoren: de Slotbossche toren. Behalve Willem en zijn nakomelingen hadden ook de heer van Breda, Hadewych van Strijen en haar nageslacht en de Johannieters heerlijke rechten in Oosterhout. De kerkelijke parochie Oosterhout omvatte ook het westen van het dorp Dongen.

Rond 1580 riepen de plaatselijke bestuurders Oosterhout uit tot vrijheid. Dit had geen rechtsgevolgen maar was wel een uiting van groeiende zelfbewustzijn onder de Oosterhoutse elite.

Het Oosterhoutse Broek ten noorden van Middewijk bestond uit beemden waar vee gevetweid werd en 's zomers werd gehooïd. Boeren uit meer zuidelijk gelegen dorpen als Gilze en Alphen kochten of pachtten hier ook percelen land.

In het begin van de zeventiende eeuw ontstond, vanwege de aanwezigheid van geschikte leem in de grond, een uitgebreide pottenbakkersindustrie die voor de export naar Holland en Zeeland werkte. Deze bedrijfstak bloeide tot diep in de 19e eeuw. De haven maakte een goede en snelle verbinding met de steden in Holland en Zeeland mogelijk. In de zeventiende en achttiende eeuw werden er verscheidene ambachtsgilden opgericht van bakkers, molenaars, schippers, slaggers en bijenhouders. Er waren jaarmarkten en een weekmarkt. Bij de haven was veel vertier.

Wie geen land en dus onvoldoende inkomen had ging uit werken aan de dijken in Zeeland en Zuid-Holland. Voor de meer avontuurlijk aangelegde jongemannen was er de Verenigde Oostindische Compagnie waar velen dienst namen in de hoop daarginds rijk te worden. Slechts een enkeling slaagde daar in.

Oosterhout is bekend wegens zijn 'slotjes', kasteeltjes waarvan er nu nog vijf bestaan. In een van deze slotjes, De Blauwe Camer, wonen sinds 1647 de zusters Norbertinessen van Sint-Catharinadal, nadat de zusters gedwongen waren hun klooster in Breda te verlaten. Dankzij een speciale bescherming door de prins van Oranje mocht Sint-Catharinadal in de Republiek blijven bestaan. Rond 1900 kwamen er twee kloosters bij waarvan de monniken en monialen uit Frankrijk de wijk hadden genomen vanwege de Franse politiek van secularisering. Het waren de Benedictinessen met de Onze-Lieve-Vrouweabdij en de Benedictijnen met de Sint-Paulusabdij. Deze laatste werd in 2006 gesloten waarna de gebouwen in gebruik werden genomen door de lekgemeenschap Chemin Neuf. Het gebied waarin deze drie kloosters zich bevinden wordt De Heilige Driehoek genoemd.

In 1809 kreeg Oosterhout stadsrechten van koning Lodewijk Napoleon.

In het begin van de 19e eeuw woonden er een aantal Joodse gezinnen in Oosterhout. In 1822 werd een Joodse begraafplaats ingericht op de Vrachelse Heide. Hier werden ook de gemeenteleden uit Breda en Geertruidenberg ter aarde besteld. Omstreeks 1850 had de gemeente ongeveer 45 lidmaten. In 1866 werd aan de Sint-Janstraat een synagoge ingewijd. Het aantal lidmaten nam echter zo sterk af dat de synagoge in 1899 verkocht moest worden. De gemeente werd in 1910 opgeheven en bij Geertruidenberg gevoegd. De begraafplaats is nog in gebruik door de gemeente Breda.

Vanouds was de rundveehouderij voor Oosterhout van belang. Er was veehandel, vooral naar het huidige Belgische Brabant en Antwerpen. Ook was er handel in boter. In 1857 was er sprake van boterhandel Verschure. Dit bedrijf ontwikkelde zich tot een aanzienlijke margarinefabriek, die echter in 1906 werd opgekocht door Jurgens. In 1920 was er een staking bij dit bedrijf voor loonsverhoging. In 1928 sloot Verschure: de productie ging naar Rotterdam.

Andere landbouwgerelateerde bedrijven waren een boekweitpellerij (1768). In 1861 kwam er, in de fabriek van Jan Oomen bij de haven, een hooipers. Aldus kon veel meer hooi in een schip of op een wagen worden geladen. In deze fabriek werden ook lijnkoeken gebroken. In 1889 werd een strohulzenfabriek opgericht. Niet alleen hulzen voor mandflessen werden er vervaardigd, maar later ook strotouw en stroplaten. Ook gerelateerd aan de landbouw waren de bietsuikerfabrieken. Het betrof de fabriek van Campenhout & Cie. te Groenendijk, opgericht in 1867, en de fabriek van Heere & Co., ofwel de Statendam, op het grondgebied van Oosterhout, nabij Geertruidenberg. De fabrieken sloten in 1902 respectievelijk 1916. In 1868 startte een bedrijfje met het vervaardigen van kunst-guano uit secreetmest, zwavelzuur en kalksteen. Deze kunstmest werd geen succes. In 1875 werd in de haven de eerste guano en chilisalpeter aangevoerd. In 1893 werd door de boeren voor het eerst op enige schaal kunstmest toegepast: Dit was kalimest.

Daarnaast kende Oosterhout lakennijverheid, en daaronder ook blauw- en zwartververs. Ongeveer halverwege de 18e eeuw werd deze nijverheid overvleugeld door die van Tilburg. Toch bleef hete textielbedrijf aanwezig: Zo werd in 1777 een katoenspinnerij opgericht waar armen te werk werden gesteld. Toen de aanvoer van katoen stokte, werd er nog koehaar gesponnen. In 1785 sloot deze spinnerij alweer, maar in 1856 werd het spinnen van koehaar opnieuw beoefend. Begin 19e eeuw is er nog steeds sprake van lakennijverheid, wollenstoffen- en hoedenfabriekjes.

Van groot belang was de pottenbakkerij. De pottenschepen voeren naar Rotterdam. Door allerlei oorzaken, waaronder de opkomst van geëmailleerd vaatwerk, en vaatwerk uit zink, verdween de pottenbakkerij geleidelijk. Men ging onder meer over op het fabriceren van rioolbuizen. In 1891 waren er nog drie bedrijven over, in 1910 nog twee, en na 1919 nog één. Dit bedrijf, van Sjef van Loon, stond na 1924 bekend als: Fabriek van aardewerk en buizen, machinale bloempotten en groothandel. Uiteindelijk vervaardigde men nog slechts bloempotten. De fabriek sloot in 1935, de groothandel in 1941. Het aanwezige leem werd ook voor de fabricage van bakstenen gebruikt, aanvankelijk met behulp van veldovens. Een moderne steenfabriek werd in 1899 geopend te Dorst.

Leerlooierijen bevonden zich vooral in Oosteind. In de gemeente Oosterhout bevonden zich in 1880 bovendien maar liefst 532 schoenmakers. Een echte schoenfabriek was Schenkel, die in 1900 startte.

Oosterhout kende ook sigarenfabrieken. In 1811 waren dat er vier, waaronder die van S. Fick ("Lombok") en die van Rombouts. In 1931 waren er vijf sigarenfabrieken: "Lombok", "De Postduif", "De Olifant", en bedrijven van P. Tempelaars en J. van Bragt. Fick was een

groothandel in koloniale waren, en hij bezat ook specerijmolens en begon in 1878 een machinale koffiebranderij.

Andere bedrijven waren een scheepstimmerwerf, in 1716 opgezet door Gijsbert Otten, en een lijnbaan die van 1773-1783 heeft bestaan. In 1860 werd een gasfabriek opgericht en in 1870 een biljartfabriek.

In de loop van de 19e eeuw, breidde de stad zich enigszins uit, maar door gebrek aan werkgelegenheid was er veel armoede. Een spoorlijn kwam er niet.

In 1874 kwam de ijzer- en kopergieterij Van der Pol, die later als van Emden verder zou gaan. Hier werden onderdelen voor stoommachines en scheepslieren en -schroeven vervaardigd. In 1889 kwam een tweede ijzergieterij, die van Hagenaars.

In 1901 werd brouwerij De Gekroonde Bel opgericht aan de Bredaseweg. Deze sloot in 1930, maar het gebouw is nog aanwezig en is geklasseerd als rijksmonument.

Op het gebied van voedingsmiddelen kan Koekbakkerij Bernard de Hoog worden genoemd, die in 1873 startte als ambachtelijk bedrijf, en spoedig daarna uitgroeide tot een Stoomkoekfabriek. Deze fabriek ging in 1929 de NV Brabantse Koekfabriek heten. Er werd ook nog vervaardigd. In dezelfde sfeer lag de Suikerbakkerij Smits-Van Gils, opgezet door André Smits, die vanaf 1890 startte met fabrieksmatige productie van snoepjes. De fabriek maakte veel gebruik van huisarbeid. In 1916 werd een suikerwerkfabriek door dezelfde firma geopend. In 1957 kwam Jamin naar Oosterhout. In 1985 ging Jamin failliet. De fabriek maakte een doorstart als O.Z.F. (Oosterhoutse Zoetwarenfabriek), die in 1993 overgenomen werd door Ahold. Ook vindt men Leaf Holland in Oosterhout. Leaf en Jamin hebben er nog steeds hun hoofdkantoren. Dan is er Rens Joosen confectionery, een bedrijf dat onder meer kaneelstokjes vervaardigt.

Verdere bedrijvigheid ontstond uit de kuiperij van Simons, opgericht in 1886 en in 1893 reeds vermeld als Emballagebedrijven & Houthandel. Men vervaardigde houten vaten, kratten en dergelijke. In 1910 ging men ook houtwol produceren. Het bedrijf heeft lang bestaan. In 1992 werd het overgenomen door Opstalan BV uit Oisterwijk, een fabrikant van dakplaten. Er volgde een reorganisatie. Het ontstane fusiebedrijf ging het Simfa heten. De schoorsteen werd opgeblazen en in 1997 verdween het bedrijf uit Oosterhout.

In 1921 vestigde zich de Zuid-Nederlandse Zeemlederfabriek, in de volksmond De Zeem geheten, in Oosterhout. Men vervaardigde zeemleder uit lamshuiden. De fabriek bracht in 1993 de complete productie over naar Mexico, zodat enkel de verkooporganisatie in Oosterhout bleef. De fabriek werd gesloopt in 1994. In 2004 volgde faillissement van het bedrijf.

Het Wilhelminakanaal, voltooid in 1924, maakte verdere industrialisatie mogelijk. In 1919 werd reeds een haven in gebruik genomen. Deze lag ten westen van het centrum. Er kwamen enkele betonfabrieken. Zo startte Andries Struyk een handel in bouwmaterialen, een natuursteenbewerkingsbedrijf en een betonwarenfabriek. In 1992 werd dit bedrijf overgenomen door CRH Nederland. Andere betongereleerde bedrijven zijn: Koninklijke H.H. Martens, Lodewikus, en De Hoop Pekso.

De echte groei begon pas na de Tweede Wereldoorlog. Oosterhout werd toen een aantrekkelijke forensenplaats, maar ontwikkelde ook zelf veel werkgelegenheid, veelal in de industrie. Zo vestigde Philips zich er in 1951 met een spoelenfabriek, aanvankelijk een atelier van het Tilburgse bedrijf Volt. Hier vonden 120 meisjes werk. Vanaf 1968 ging men ook Compact cassettes maken. In 1975 begon men ook videoband te vervaardigen onder de naam: Philips Magneetband BV. Dit geschiedde uiteindelijk samen met DuPont onder de naam PDM (Philips DuPont Magnetics). In 1993 sloot de fabriek.

Oosterheide

Oosterheide of Kalix Berna is de naam van een natuurgebied dat zich bevindt ten zuiden van Oosterhout. Het gebied is eigendom van de Vereniging Natuurmonumenten en heeft een omvang van 106 ha.

Het gebied was in de 18e eeuw een militair oefenterrein, terwijl er zich ook een landhuis bevindt. Het witte "kasteeltje" is rond 1910 gebouwd voor Karel Delcourt van Krimpen, de toenmalige eigenaar. Hij heeft het parkgedeelte in Engelse landschapsstijl laten aanleggen en de herbebossing van het gebied aangepakt. Er zijn wel 70 boomsoorten aangeplant, meest naaldhout. Sommige lanen zijn met ongebruikelijke combinaties van loof- en naaldboomsoorten beplant.

In de 18e eeuw was dit een heidegebied waar grootschalige legeroefeningen en schijngevechten werden gehouden. In 1732 vond de eerste oefening plaats, waarbij maar liefst 11.000 militairen en 4.400 paarden waren betrokken. Er waren tal van tenten opgesteld waaronder enkele herbergen. Om de orde te handhaven werden er zware straffen opgelegd voor uiteenlopende vergrijpen als dobbelen en het werven van soldaten voor andere legers. Ook in latere jaren werd er geoefend. In 1769 bijvoorbeeld werd de kanonnenbatterij en werden de drie kogelvangers aangelegd. Vanuit de batterij werd geschoten op een namaakfort dat 350 meter was verwijderd. Vanaf de Princentafel, waar de stadhouder prins Willem V met zijn gevolg dineerde, had men een goed uitzicht op dit indrukwekkende schouwspel. De naam Kalix Berna, ook wel Kalbergen of Engelse Bergen genaamd, verwijst naar de kogelvangers die, evenals de batterij, uit zand waren opgeworpen en ook tegenwoordig nog zichtbaar zijn in het landschap. De naam Engelse Bergen is overigens foutief, daar de Engelsen niets met de bergjes te maken hebben. Deze benaming ontstond einde 19e eeuw. De merkwaardige naam Kalix Berna is een verbastering van de naam Pieter Jacob Calckberner, een inwoner van Breda die hier tussen 1725 en 1729 ongeveer 50 ha heide kocht, een deel liet bebossen en de militaire oefeningen op een ander deel van zijn terrein toestond.

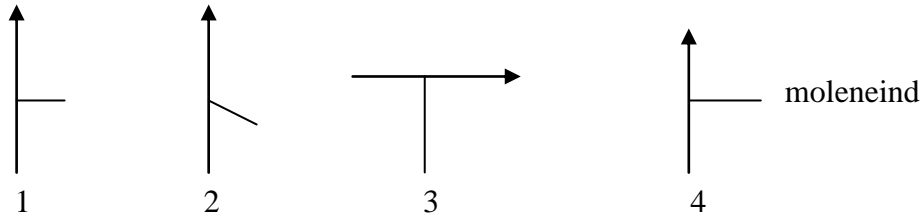
Aan het eind van de 19e eeuw werd bos in dit gebied aangeplant, wat werd afgewisseld met perceeltjes landbouwgrond. Er werden wel 70 verschillende boomsoorten toegepast, waardoor het geheel een afwisselend en parkachtig aanzien kreeg. Aldus werd een landgoed ontwikkeld en aan de Tilburgse Baan 1 werd omstreeks 1915 onder meer een landbouwbedrijf opgericht, waarvan de stal, ontworpen door architect Oomen, als rijksmonument is geklasseerd. Ook is er een landhuis, dat in 2006 werd gerestaureerd. Hier woonde onder meer de voormalige eigenaar Delcourt van Crimpen.

De Teteringse Heide is een natuurgebied ten oosten van Teteringen, dat eigendom is van de gemeente Breda.

Het gebied omvat 95 ha. Het zuidelijk deel ervan wordt Cadettenkamp genoemd. Dit is een heide- en stuifzandgebied met eikenhakhout van ongeveer 10 ha, waar soms de cadetten van de Koninklijke Militaire Academie oefeningen houden. Ten noorden hiervan ligt het Galgeveld, een bosaanplant met voornamelijk grove den, waarin zich een landbouwenclave bevindt.

Vervolg route

Vervolgens loop je rechtdoor. Bij de T-splitsing Parallelweg/Galgestraat ga je rechtsaf.

Teteringen

Teteringen is een kerkdorp in de gemeente Breda, provincie Noord-Brabant.

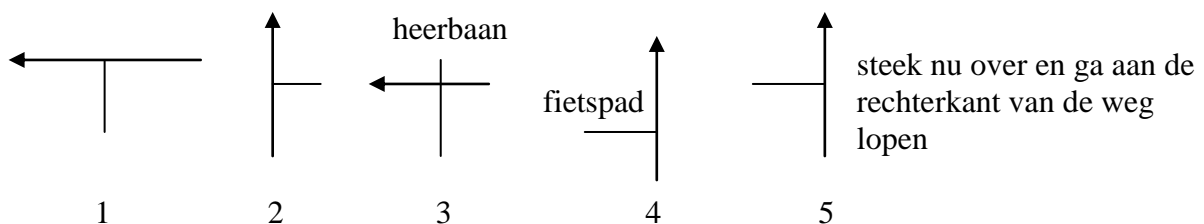
De oorsprong van de naam Teteringen is niet geheel zeker. Vermoedelijk berust deze op de eigennaam Tater en zou zijn afgeleid van Tateringhen.

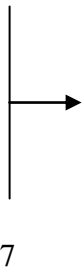
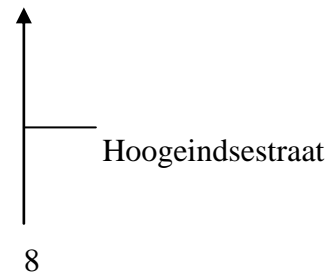
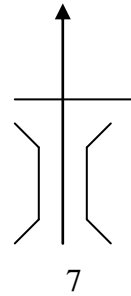
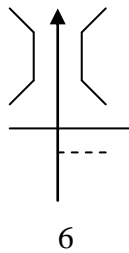
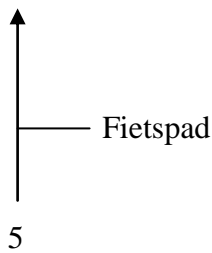
De eerste vermelding van Teteringen stamt uit 1280. In het document was sprake van een gift van de Heer en Vrouwe van Breda aan de poorters van deze stad. Teteringen behoorde tot de Baronie van Breda. Omstreeks 1500 werd er in Teteringen een kapel gebouwd ter plaatse van het huidige kerkhof. Tijdens de diverse malen dat Breda werd belegerd gedurende de Tachtigjarige Oorlog, werd ook de kapel zwaar beschadigd. Bovendien werd ze in 1648 genaast door de hervormden. Tijdens de belegeringen brandden ook diverse huizen af. In 1757 kregen de katholieken weer de beschikking over een schuurkerk aan de huidige Sint-Josephstraat. In 1810 kregen de katholieken de beschikking over een aan Sint-Willibrord gewijde napoleonskerk aan de Hoolstraat, die in 1927 werd vervangen door de huidige kerk. In 1795 werd Teteringen een van Breda onafhankelijke municipaliteit, in 1814 een zelfstandige gemeente. In deze tijd besloeg de gemeente Teteringen een zeer aanzienlijke grondoppervlak, vele malen groter dan de gemeente Breda destijds. De kaart van de gemeente uit 1867 laat dit nog goed zien.

Toen de stad Breda begon te groeien moest Teteringen meermalen gebied en inwoners aan de gemeente Breda afstaan, en wel in 1927 (400 ha en 7.000 inwoners), in 1942 (350 ha en 1.500 inwoners) en in 1961. In 1997 werd Teteringen in zijn geheel geannexeerd door Breda en hield op te bestaan als zelfstandige gemeente. Het noordelijk deel van de voormalige gemeente Teteringen is bij de gemeente Oosterhout gevoegd.

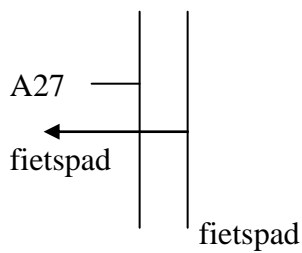
Oorspronkelijk was Teteringen een straatdorp dat zich uitstreckte langs het Hoeveneind. Er zijn echter na de Tweede Wereldoorlog veel straten met nieuwbouw bijgekomen.

Vooral in de tweede helft van de 20e eeuw breidde de stad Breda zich sterk uit in noordoostelijke richting, waarbij de bebouwing dicht tegen die van Teteringen aan kwam.

Ga vervolgens 270 graden oostom (bij hotel Campanille). Daarna 241 graden oostom. Vervolgens 169 graden westom. Daarna 158 graden oostom.

Je loopt nu parallel aan de A27 richting Bavel. Je gaat met de bocht mee naar links (Kluisstraat). Bij de T-splitsing ga je rechtsaf. Je komt nu bij de rotonde uit. Vanaf hier loop je rechtdoor tot je bij de volgende rotonde komt. Hier loop je wederom rechtdoor. Je komt nu langs de kerk. Bij de apotheek sla je rechtsaf. Vervolgens blijf je rechtdoor lopen. Bij de rotonde ga je rechtdoor het viaduct over. Halverwege het viaduct (nadat je de snelweg over bent) ga je linksaf. Bij de T-splitsing ga je weer links en vervolgens ga je nogmaals links zodat je terugbent bij het clubhuis.